

A photograph of a modern building facade. The upper part features a row of windows with dark frames and light-colored panels above them. The lower part is a textured concrete wall with a white pipe and a vent. Bare tree branches are visible at the top.

# TILPASSING

*Mulighetene i et eksisterende bygg og sted*

*Registreringsrapport og stedsanalyse  
av Vilde Reitan Forbrægd  
veileder August Schmidt  
Master i arkitektur, NTNU 2020*

*”Hvordan kan vi som arkitekter indfange  
og fastholde et steds eller en bygnings  
atmosfære?”*

(Harlang & Andersen, 2013, s. 13)

Oppgavebesvarelsen består av 4 ulike hefter, som er tenkt lest i fysisk format og de anbefales å leses i denne rekkefølgen:

*Prosjektpresentasjon*

*Registreringsrapport*

*Tegningssamling*

*Prosess*

Du leser nå registreringsrapporten.

## *Forord*

Denne registreringsrapporten vil hovedsakelig ta for seg fløy C ved Leikanger ungdomsskolen da det er her det videre arbeidet skal gjøres. Derimot, siden fløyen er del av et større kompleks vil visse registreringer omhandle hele skolebygget, der det virker fornuftig å se på det som en helhet. Viktigst her vil være fasadene og uteområdene, da disse forholder seg mest til hverandre. Også i denne rapporten vil en kort stedsanalyse av Leikanger medfølge. Dette for å gi et inntrykk av hvilken overordnet situasjon skolen befinner seg til.

Fløy C inneholder gymsal, svømmebasseng, garderober og et bibliotek som henholdsvis ble innført

i 2014. Alt unntatt bassenget blir brukt den dag i dag.

Svømmebassenget ved Leikanger ungdomsskole er fra 1968, og har slik høy alder. Bassenget ble stengt høsten 2007 grunnet problemer med lekkasjer av fuktig luft gjennom klimaskillet i taket mot gymsalen. Anlegget er det man kaller et annengenerasjons badeanlegg; en klassisk svømmehall. Hallen har mange gode kvaliteter i form av arkitektur og materialbruk, men er i dårlig stand i dag noe som hovedsakelig er på grunn av alder. Resterende av fløy C er i bedre fatning og er i bruk den dag i dag (Asplan Viak AS, 2009).

Ønsket med denne rapporten er å kartlegge, verdisette og finne

”essensen” i fløy C. For så å bruke dette videre i en prosjektering og rehabilitering. Og at jeg slik får et svar på oppgaveformuleringen min.

I løpet av denne rapporten håper jeg det vil bli tydelig hvilke umistelige verdier denne bygningen har. At arbeidet gjort gjennom denne registreringsprosessen kan gi meg en tyngde og trygghet i at jeg kommer til å behandle det eksisterende bygget med respekt.

En takk må gis til tidligere Leikanger kommune, ved Kjetil Rørstad Norvik, som har bidratt med veiledning og materialer. Ingunn-Marie Myren, rektor ved Leikanger ungdomsskole, for omvising, uvurderlig kunnskap og engasjement. Samt arkitektkontoret

LOCUS for tegninger. Og sist, men ikke minst min veileder August Schmidt.

## *Innhold*

### ***Stedsanalyse Leikanger***

**10-21**

Leikanger - generelt

12-15

Klima

16

Topografi

17

Arkitektur

18-21

### ***Fløy C - registreringsrapport***

**22-95**

Identifikasjon

25

Kontekst og analyse

26-29

Oppmålingstegninger

30-43

Arealplan

44-45

Oppbygging, konstruksjon og

materialitet

46-49

Bilder utvendig

50-56

Bilder innvendig

57-67

Fenomenologisk analyse

68-71

Arkitektonisk analyse

72-76

Historie og endring

77-78

Forholdet mellom bygg A,

B og C

79-81

Tilstand

82-84

Tiltak

85-87

Verdivurdering

88-93

Refleksjon rundt essens

94-99

Prosess og metode

100

Metodekritikk

101-102

Etterord

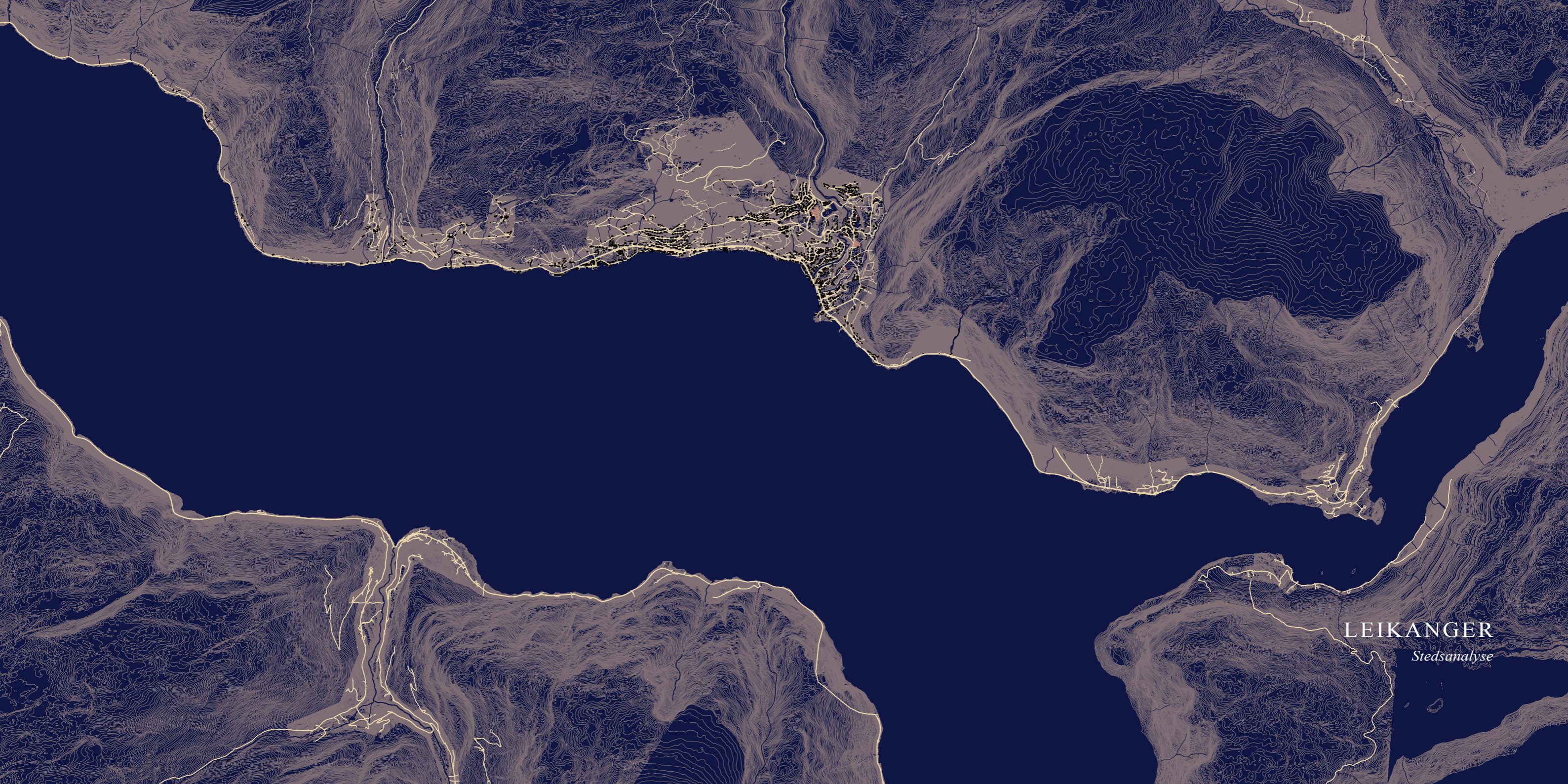
104

Referanseliste

105

Vedlegg- og bildeliste

107



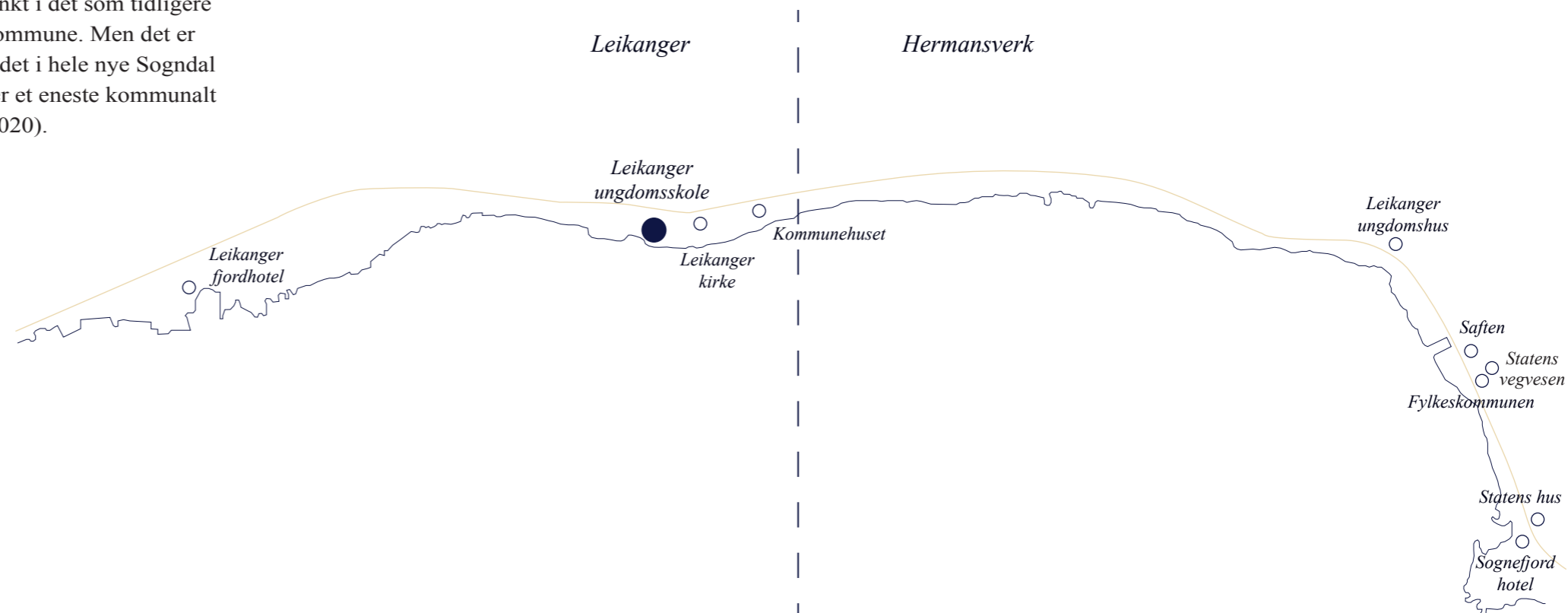
LEIKANGER  
*Stedsanalyse*

## Leikanger

Tettstedet ligger på nordsiden av Sognefjorden, i midtre del mellom Fjærlandsfjorden og Sogndalsfjorden. I vest grenser den tidligere kommunen til Balestrand og i nord og øst til Sogndal. Over fjorden i sør ligger Vik (Thorsnæs og Askheim, 2020).

Leikanger ble i 2020 en del av Sogndal kommune, og Vestland fylke. Landarealet til den tidligere kommunen var på 180 km<sup>2</sup> og innbyggertallet 2350. Hvis man ser på dagens Sogndal kommune, som består av de tidligere kommunene Sogndal, Leikanger og Balestrand, vil det totale innbyggertallet og landarealet være 11909 og 1356 km<sup>2</sup> respektivt. I denne analysen vil

jeg ta utgangspunkt i det som tidligere var Leikanger kommune. Men det er verdt å nevne at det i hele nye Sogndal kommune ikke er et eneste kommunalt basseng (SSB, 2020).



Leikanger er et langstrakt tettsted som strekker seg fra øst til vest, og består av de to sentrumene Hermansverk og Leikanger. Det meste av næring ligger i Hermansverk. Videre i disse analysene, og denne oppgaven, vil jeg bruke Leikanger som et samla navn for de begge, om ikke annet er spesifisert.

På Hermansverk finner man Saften, et næringsbygg som inneholder Leikangerhallen, KIWI, bibliotek, bokhandel, klesbutikk, frisør og kontorene til Sogn Avis. I tillegg til Saften finner man Coop Prix, Coop Byggmix, håndarbeidslaget Sans og Samling, Fjordkroa, Leikanger ungdomshus, Sport 1 og Esso som kommersielle tilbud. Før både kommune og

fylkessammenslåingen var Leikanger fylkets administrasjonssenter og hadde kontorer for fylkeskommunen; deriblant fylkesarkivet, Statens hus med fylkesmannen og revisjonen. Statens vegvesen region vest hadde kontorer her, samt NAV. Tilsammen utgjør de omkring 700 statlige arbeidsplasser. Hvor alle institusjonene holdt til på Hermansverk, unntatt kommunehuset som lå på Leikanger. Etter sammenslåingen har mange av de administrative kommunale arbeidsplassene blitt flyttet til Sogndal. Fylkeskommunen og Statens vegvesen har fremdeles kontorer på Leikanger.

Bosetningen på Leikanger ligger hovedsakelig langs fjorden, med 91% konsentrert rundt Hermansverk, men

noe strekker seg opp langs fjellsidene, og opp mot skisenteret Kleppa.

Leikanger er den største fruktprodusenten i Sogn og har av den grunn fått tilnavnet fruktbygda. På grunn av sitt milde klima vokser det frukt som normalt vokser lengre sør i Europa, slik som fersken, aprikoser og valnøtter. Det finnes til sammen over 80000 frukttre (NRKs Fylkesleksikon for Sogn og Fjordane, 2001–2014).





## *Klima*

Leikanger har et klima som spenner seg fra varme sørvendte lier til breer høyst opp. Selv om klimaet på Leikanger har denne store spennvidden, noe som er på grunn av utstrekning fra fjord til høyfjell, er stedet fortsatt kjent for sitt milde klima.

I forhold til ytre og midtre strøk i Sogn og Fjordane, i dag Vestland, hvor nedbørsmengden ligger på 1500–3000 mm, per år er nedbørsmengden på Leikanger betydelig lavere. Den gjennomsnittlige nedbørsmengden per år er der 900 mm med 133 nedbørsdøgn i 2019 (NRK og Meteorologisk institutt, 2007-2020).

Det er også store mengder sol i bygda gjennom hele året. Hvor det også blir milde vintre med lite snø og lang varm høst.

### *Flo og fjære*

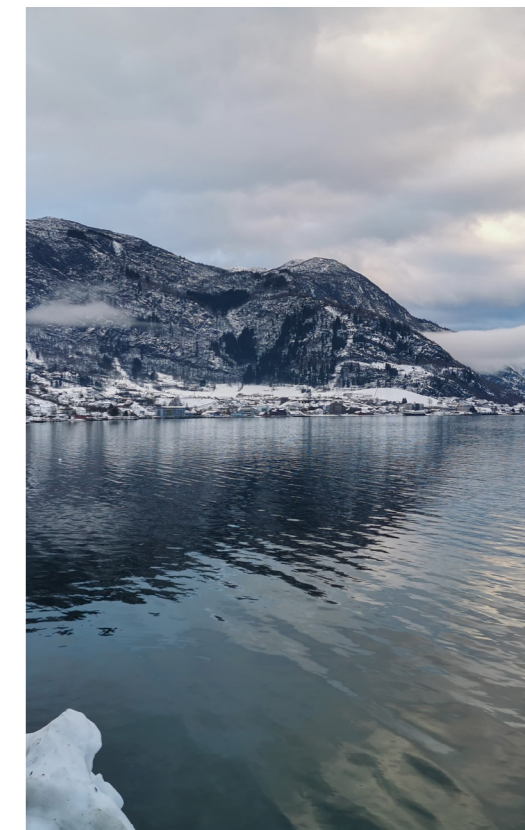
Vannet, ved NN2000, har vannstander som vanligvis er imellom 44 cm ved flo og -55 cm ved fjære. Ved ekstreme vannstander kan det være opp mot 95 cm ved flo og -110 cm ved fjære. Når man skal planlegge er det i følge DBS anbefalt å forholde seg til:

- 1000-års returnivå for stormflo, 213 cm
- 200-års returnivå for stormflo, 206 cm
- 20-års returnivå for stormflo, 194 cm (Kartverket, 2019)

## *Topografi*

Landskapet rundt Leikanger er preget av karakteristiske trekk som Norge er internasjonalt kjent for. Det er høye fjell og dype fjorder, med isbreer og frukttrær. Det høyeste punket på Leikanger ligger på Gunvordalsbreen og når 1604 meter over havet.

Sognefjorden er en av verdens dypeste og lengste, og rundt Leikanger er den på sitt bredeste. Noe som er med på å bidra til en følelse av åpenhet, i motsetning til de mer smale fjordarmene dypere inn i fjordlandskapet (Thorsnæs og Askheim, 2020).



## Arkitektur på Leikanger

Leikanger, som mange tettsteder i Norge, er preget av arkitektur fra ulike perioder; både sentrum og utviklingen langs den gjennomgående hovedveien, viser dette.

Boligbebyggelsen består av vestlandshus, så vell som en del Sveitservillaer og nyere eneboliger. De mer nylige eneboligene viser tydelig til en periode med en del tilflytting. Typisk for disse boligene er et de tenderer til en mangel på både steds- og brukertilpasning samt identitet. En ting som viser dette relativt godt er at der hvor mange av disse boligene står var det før eplehager og annen dyrket mark. Noe som er fundamentalt for

*”Mange bygdebyar i Sogn og Fjordane er så smaklause at du kan lure på om det ein stad finst eit kontor innerst i ein lang, dunkel korridor, bak grå, massive murveggar, der dei arbeider dag og natt for å setje smakløysa i system.”*

(Jon Nyberg, BT, 1988)

identiteten, og næringen, til Leikanger.

Videre kan man se på nærings- og formålsbyggene. Hvor det er en herlig blanding av arkitektoniske uttrykk, slik som ungdomshuset Leikvang som er bygd i klassisistisk stil fra 1925 av John Lindstrøm. Skrått over veien finner man NAV sine kontorer som ligger helt ned mot sjøkanten. Opprinnelig bygd i 1970, men renovert i 2010. Disse to byggene viser godt det kontrasterende sentrumbildet Leikanger har.

Her kommer et utvalg bilder av diverse ”monument” arkitektur på Leikanger, nettopp for å vise variasjonen som er å finne her.







### *Identifikasjon*

Adresse: Korea 6, 6863 Leikanger

Gnr. 214 Bnr. 65

Byggeår: 1968

Arkitekt: Peder A. Ristesund

Nåværende eier: Sogndal kommune

Nåværende formål og bruk:

Ungdomsskole

Tidligere formål og bruk:

Ungdomsskole

Antall elever: 125

(udir, 2020)

Tomtestørrelse: 12 540 m<sup>2</sup>

Bebygd areal (BYA): 2264 m<sup>2</sup>-BYA

Bruksareal (BRA): 2955 m<sup>2</sup>-BRA

Status: Tomten er regulert til offentlig  
eller privat tjenesteyting

### *Kontekst*

Leikanger ungdomsskole(LUS) ligger

i Korea 6 på Leikanger i Sogndal kommune (av 2020). Bygningen er lokalisert mellom Sognefjorden og Sognefjordvegen. Nærmeste nabo er Leikanger prestegård og kirke, det øvrige området består av boliger.

### *Beskrivelse*

Komplekset består av tre fløyer, henholdsvis A, B og C, hvor A og B er bygd sammen. Disse to har gjennomgått rehabiliteringer i 1999, 2001, 2005-06, 2009, 2010-11, 2012, 2014 og 2018. Fløy C har derimot stått relativt urørt siden 1968, bortsett fra garderobene som ble rehabilitert i 2006, nytt gymsalgulv i 2018 og nye vindu i nordfasaden i 2014.

Dato: 04.02.2020

Registrator: Vilde Reitan Forbregd

Veileder: August Schmidt

### *Kontekst og analyse*

Skolen ligger på gamle Leikanger, hvor nærmeste nabo som sagt er prestegården og fjorden.

Den ble oppført i 1968 av arkitekt Peder A. Ristesund som hadde kontor i Bergen. Ristesund har tegnet flere ungdomsskoler og andre formålsbygg i det som i dag er Vestland fylke; deriblant Førdehuset (1976) og Vågsøy ungdomsskole (1965).

Bygget eies av Sogndal kommune, og da det ble bygd var det det mest påkostede bygget på Leikanger. Bygningen er ikke fredet. Bygningsmassen består av tre fløyer, henholdsvis A, B og C. A og B fløyene inneholder klasserom og kontorer, samt

andre undervisningsarealer. Disse har blitt trinnvist renovert og vedlikeholdt opp igjennom årene.

Fløy C, hvor det hovedsakelig er en svømmehall og gymsal, har ikke hatt den samme standarden for vedlikehold og er i derfor betydelig dårligere stand enn resten. Min oppgave tar, som sagt, utgangspunkt i denne C-fløyen, og min dokumentasjon og analyse dekker hovedsakelig den. Men da det hele er et kompleks vil det være naturlig å trekke inn sammenlikninger og noe dokumentasjon fra A og B fløyene.

### *Solanalyse*

Leikanger ligger på 610 nord og 60 øst. Bygda er langstrakt og vender hovedsakelig mot sør.

### *Vindanalyse*

Fjorden er åpen og vid ved Leikanger, noe som gjør at stedet er mer utsatt for vind enn de indre og smalere strøkene i Sognefjorden. Hovedsakelig kommer luftstrømmene fra vest og sørvest; noe som gjør at nedbør og lavtrykk også kommer herfra (Thorsnæs og Askheim, 2020).

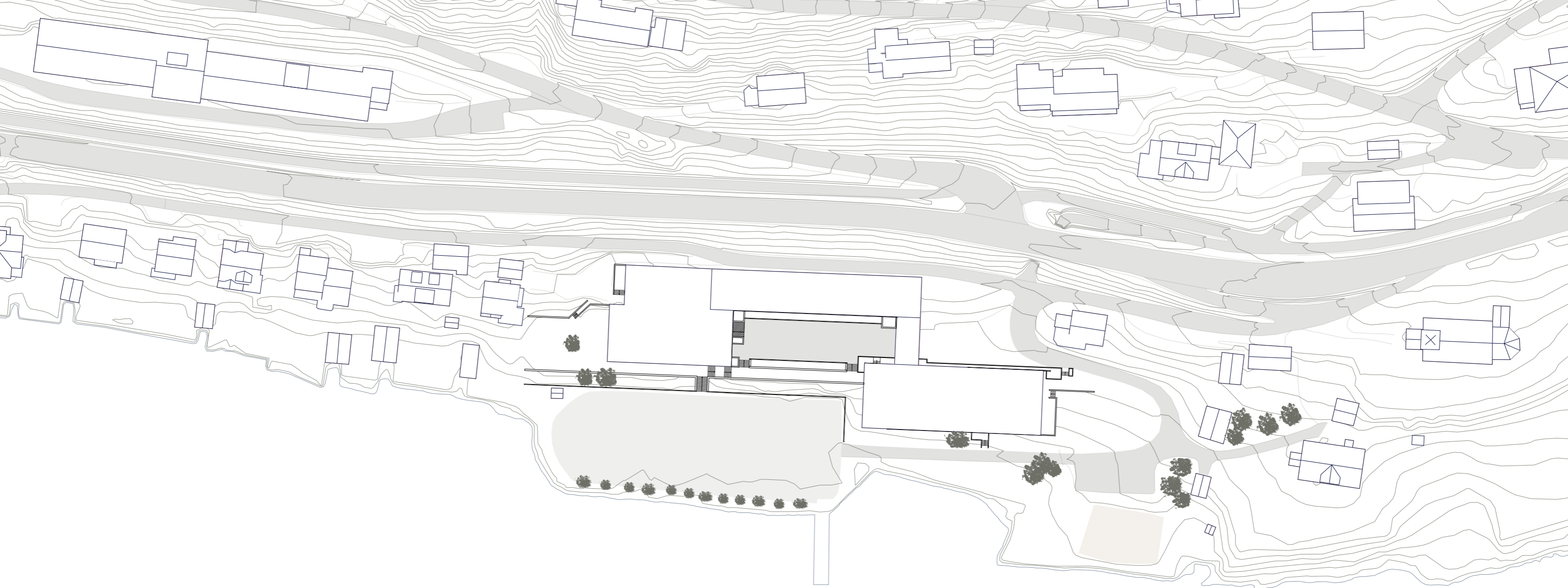
### *Flo og fjære*

Ligger på det samme som resten av Leikanger, og nedre del av tomte i flomfare sone.

### *Berggrunnen*

Området består hovedsakelig av glimmerskifer, og stedvis granittisk gneis. Jordsmonnet er grunnlendt mark. (NGU, u.å.)





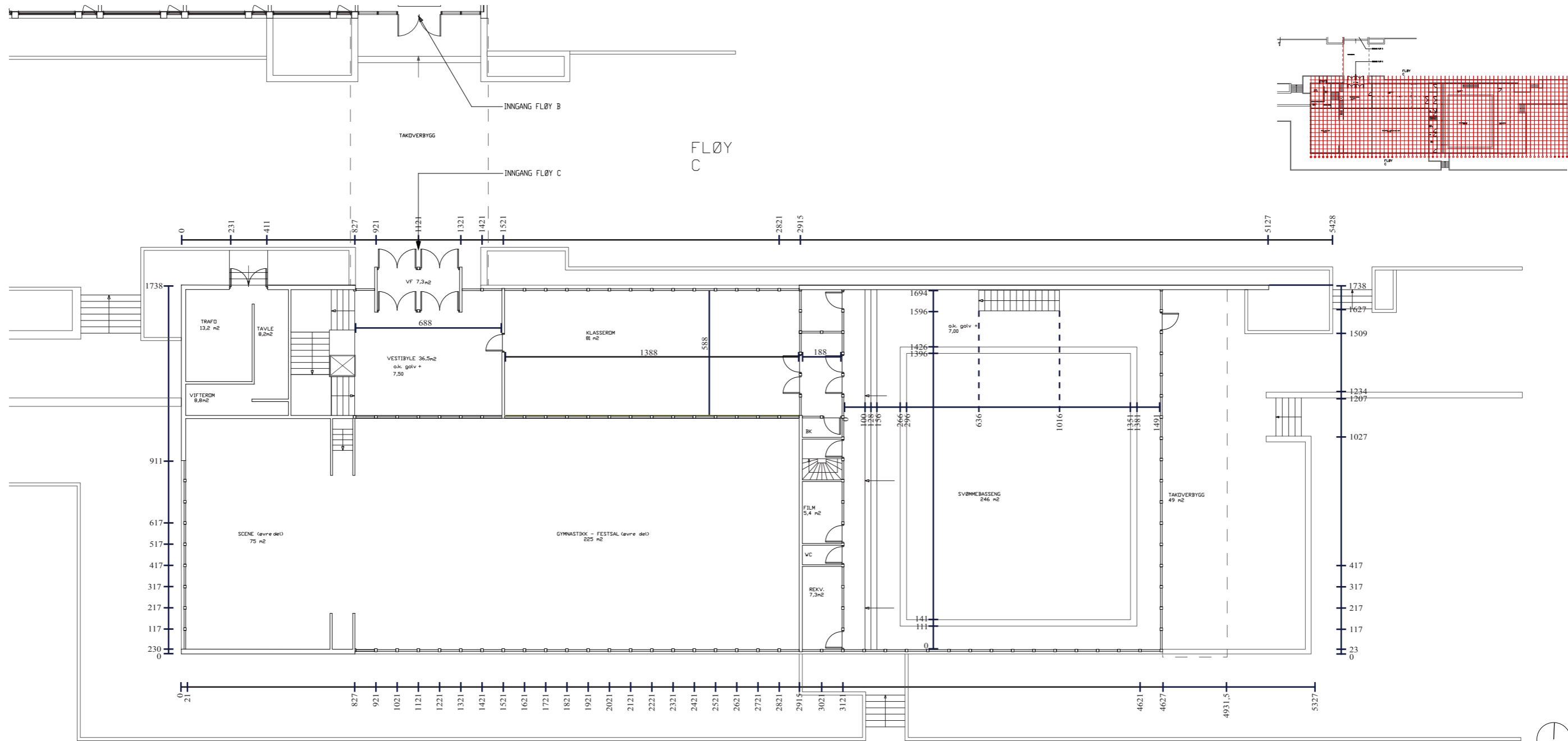
## *Oppmålingstegninger*

Tegningene er laget utfra oppmålingstegninger, men korrigert opp mot eksisterende tegningsgrunnlag der målene ikke gikk opp.

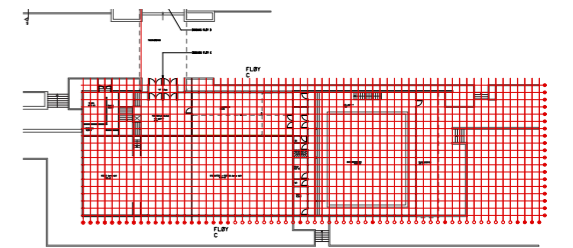
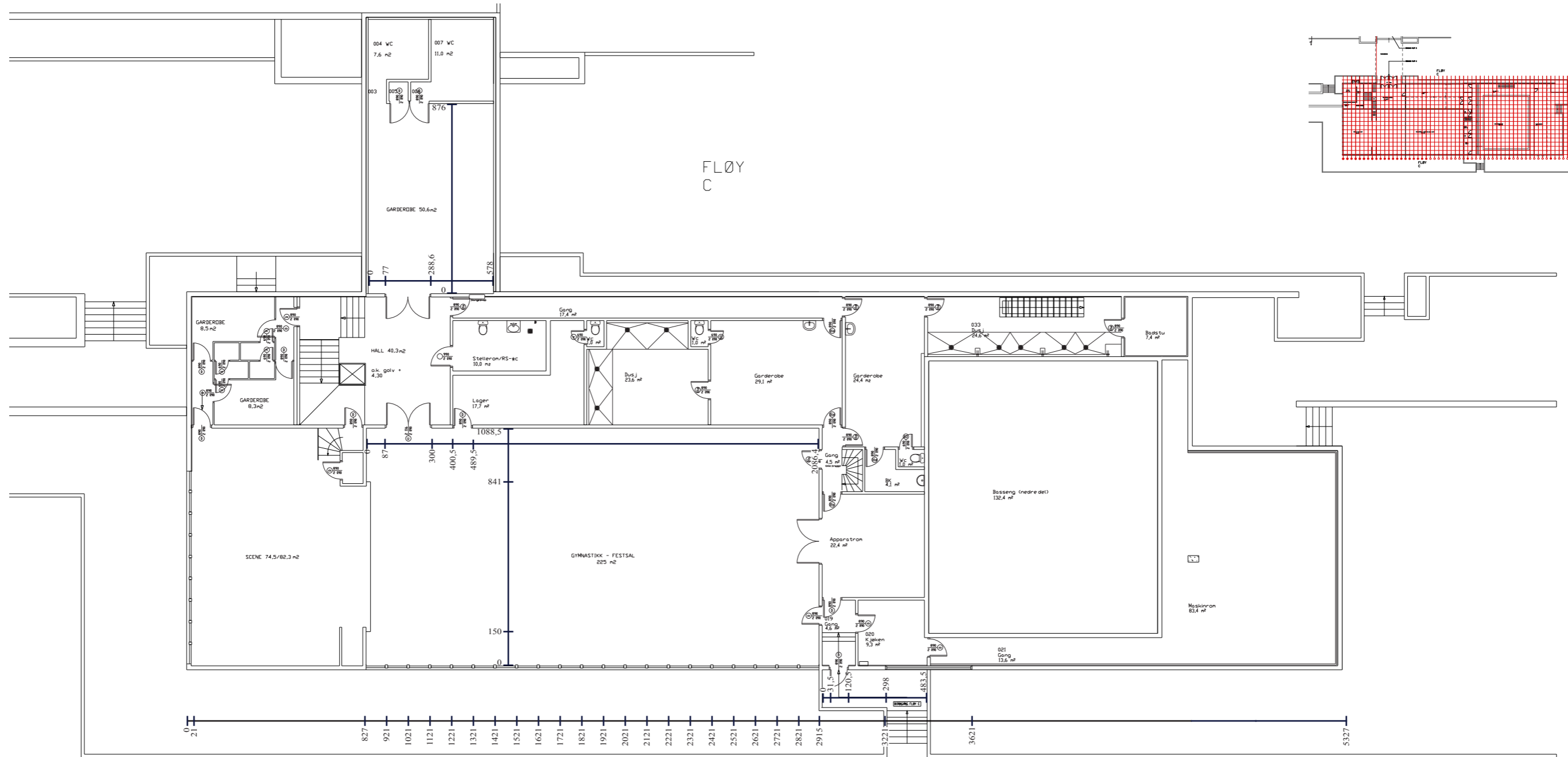
Vindusmålene er i utgangspunktet tatt fra falsen. Grunnet en del feilkilder (se metodekritikk) ved oppmåling kan etter korrigering også forekomme her.

Alle mål er oppgitt i centimeter, utenom areal som er i kvadratmeter.

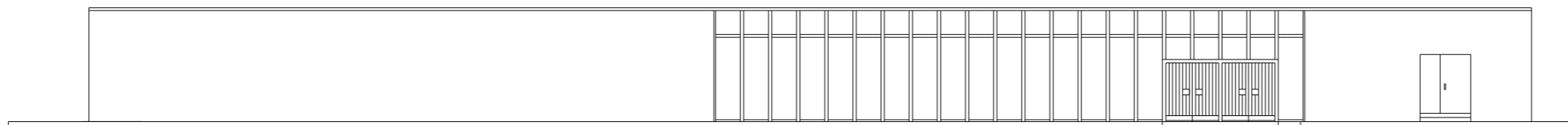




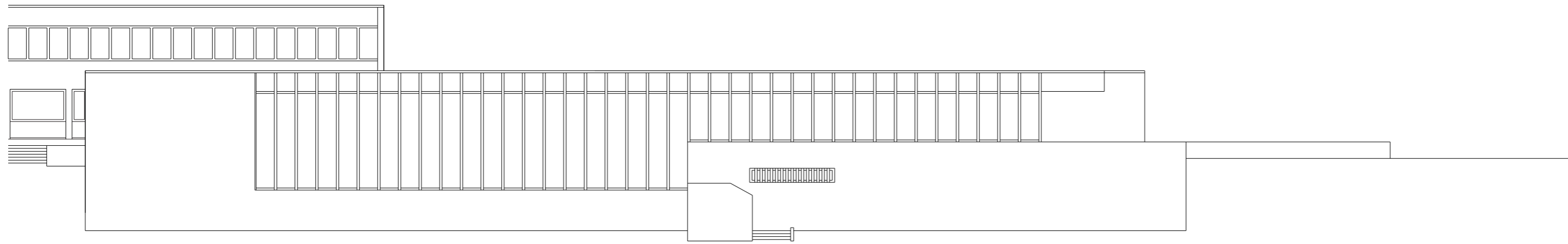
1. etasje plan 1:200



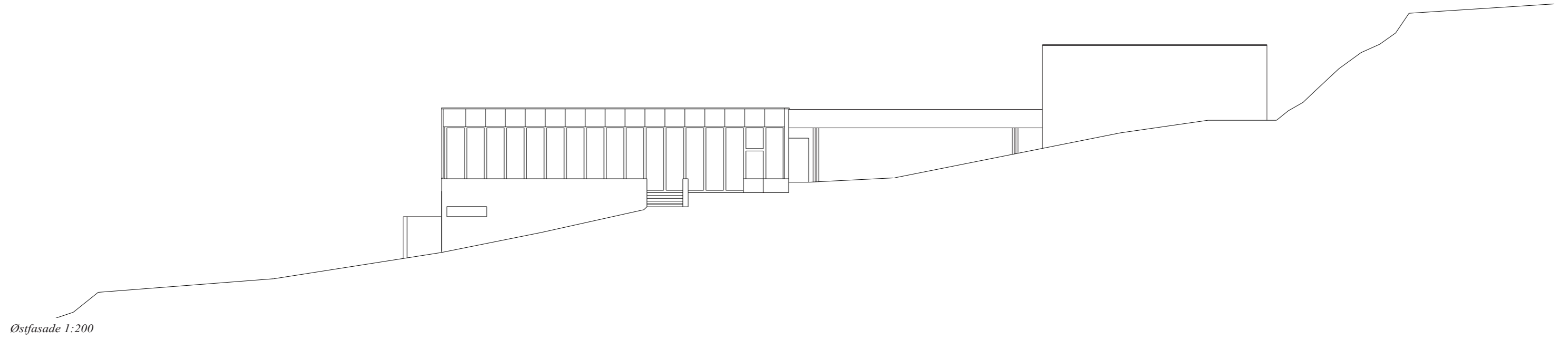
Kjeller plan 1:200



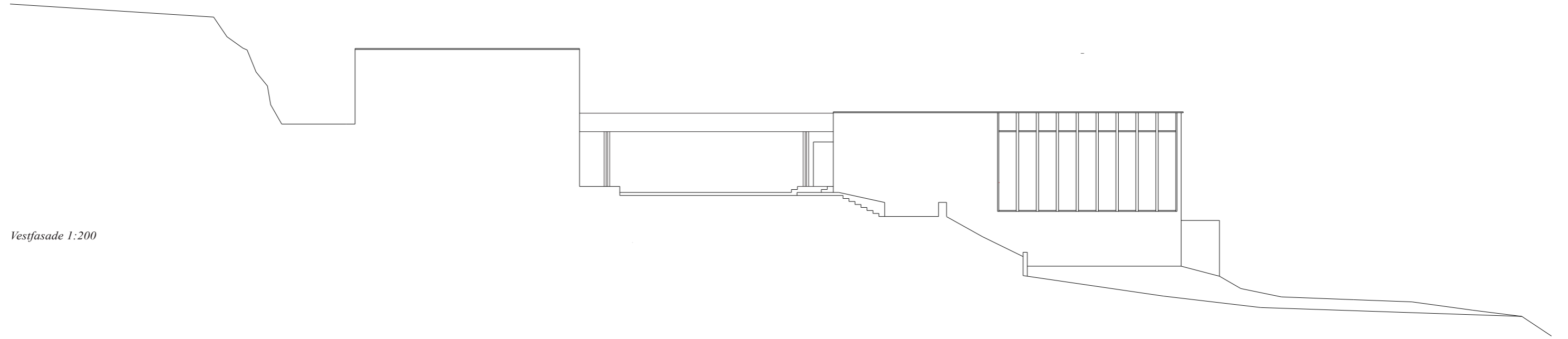
*Nordfasade 1:200*



*Sørfasade 1:200*

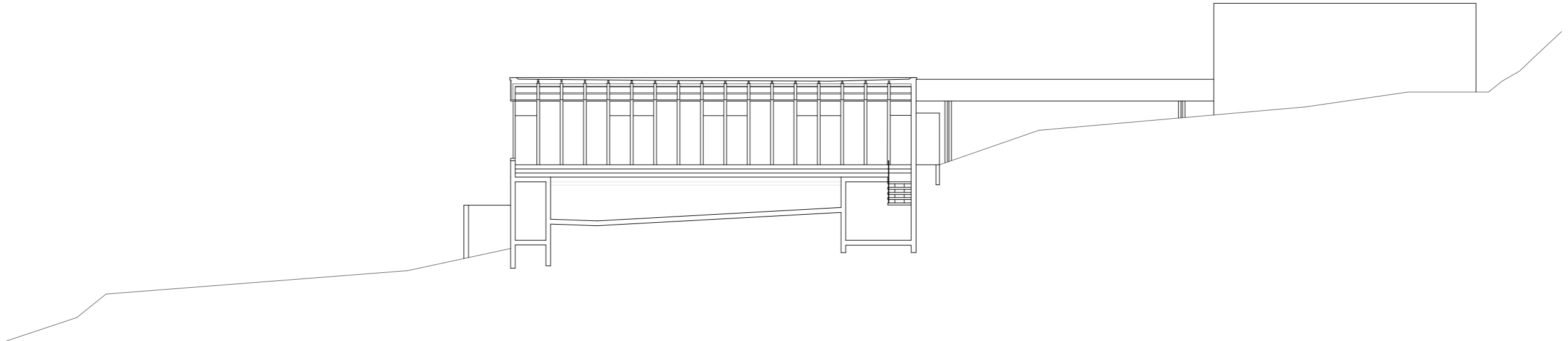


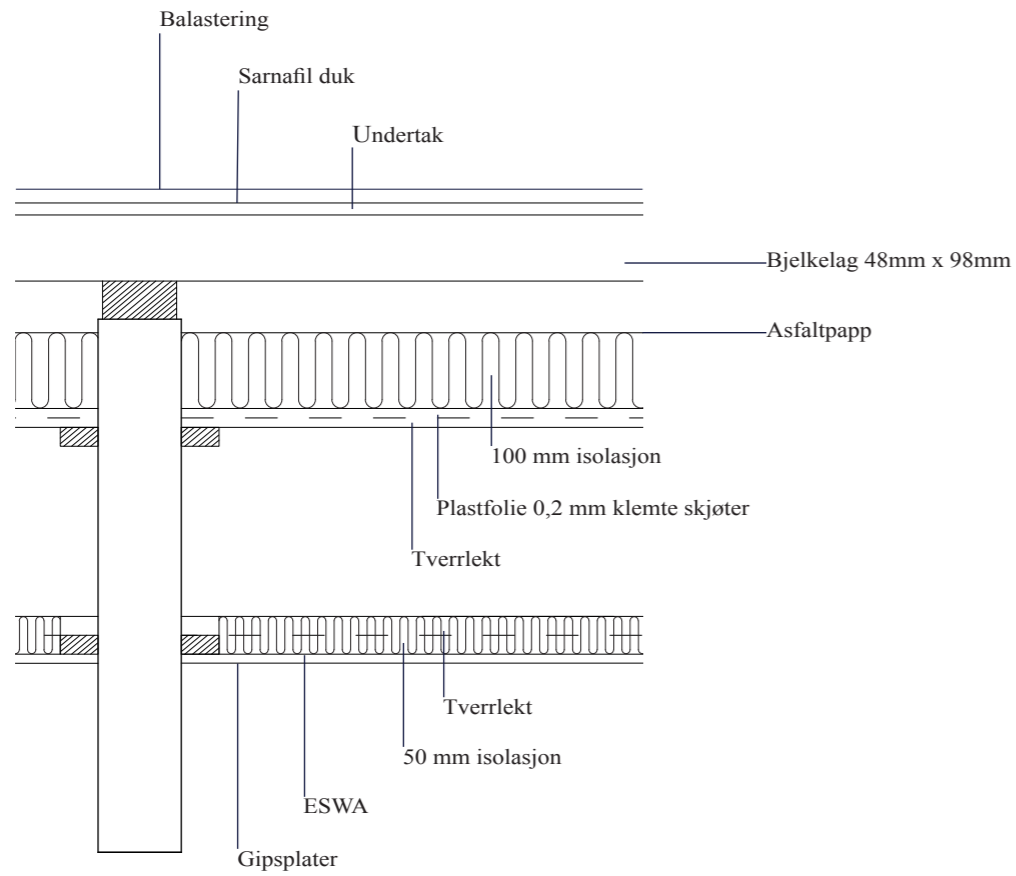
*Østfasade 1:200*



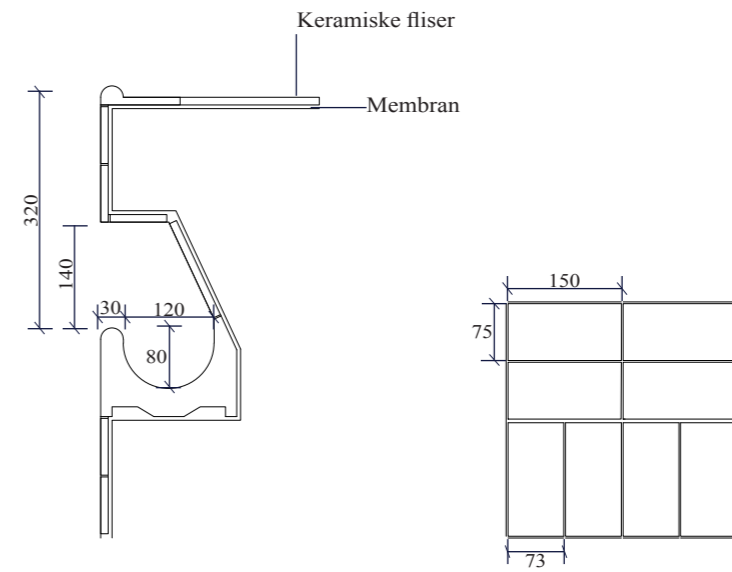
*Vestfasade 1:200*

*Snitt A-A 1:200*





Takdetalj, 1:10



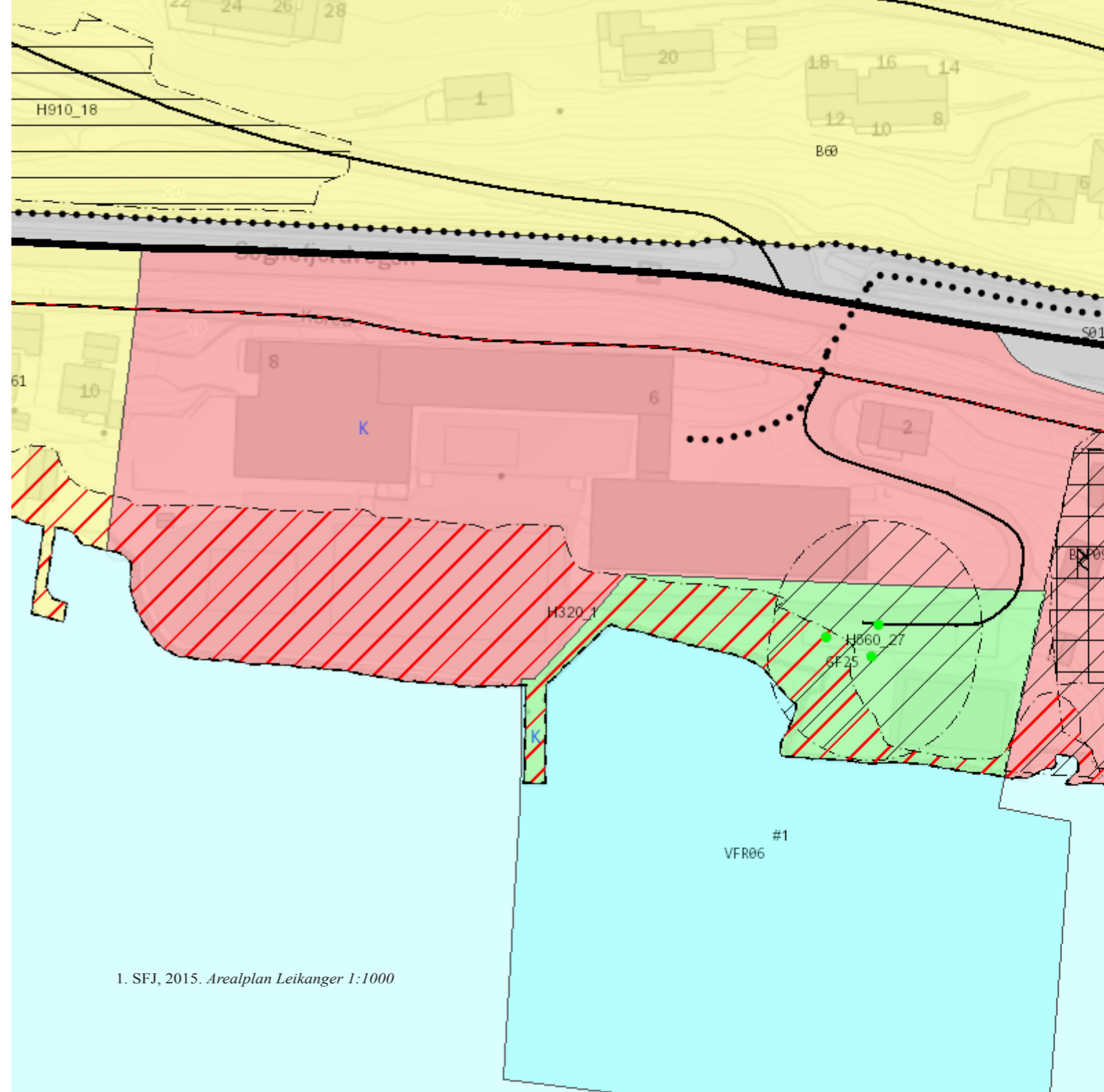
Overløpsrennedetalj og fliser, 1:10

### *Arealplan*

I henhold til arealformål § 11-7 kommunens arealplan fra 2015 er delene av tomten, hvor skolen står, regulert til offentlig eller privat tjenesteyting. Nedre del av tomten, hvor det i dag er parkering, volleyball bane, strand og grønt areal, er registrert som grønnstruktur.

Det er og regulert til havneområde ved bryggen, og i fjordområdene utenfor. I dag er det derimot ingen båtforbindelse her.

Store deler av den nedre delen tomten ligger i en flomfare sone.



1. SFJ, 2015. Arealplan Leikanger 1:1000

### *Oppbygging, konstruksjon og materialitet*

#### *Fundamenter*

Veggene er antagelig ført ned til grunnen/fjellet.

#### *Konstruksjon*

Kjelleretasje med plastøppte dekker og vegger. 1 etasje med stålsøyler (HUP120x120) og 110x705 limtretragere i yttertak over svømmehall. Kaldt kryprom og 48x98 bjelkelag over.

Betongvegg mellom svømmehall og gymsal.

#### *Yttervegger*

Ytterveggene består av 150mm betong med 60+60mm isolasjon på innsiden, som er flislagt.

Brystning under vindu: betong med isolert bindingsverk på innsiden, ingen dampsperre.

#### *Innervegg og overflater*

Gjennomgående betongvegger med mur og puss.

#### *Dører og vinduer*

Glassfelt med 2-lags glass og trekarmmer. Antagelig opprinnelige.

I svømmehallen er det rømningsdør i yttervegg fra svømmehall i tre, som antagelig er opprinnelig. Samt innvendige dører i laminat, også gamle.

Nyere dører i inngangspartiet, gymsal, og brannsoner, som følge av nye brannforskrifter.

#### *Utvendig kledning*

Sandblåst råbetong og hvite fasadeplater som dekker tak.

#### *Innvendig kledning*

I svømmehallen er det blå fliser og hvite våtroms plater. Under platene på brystningen er det sementplater (som tidligere ser ut til å ha vært flislagt).

I gymsal er det alle veggene kledd i stående, og liggende, trepanel.

I gangarealene er det gul teglstein, og hvitmalte og pussede vegger.

I garderobene er det nye hvite fliser fra 2006.

#### *Gulv og overflater*

I svømmehallen er promenadedekket av betong rundt bassenget, med grå fliser.

Nedsenket spylerenne rundt bassengets fire kanter. Bassengets bunn har hvite og blå fliser; lik de som er på veggene.

I gymsal er det lagt nytt sportsbelegg.

I gangarealet er det brune avlange fliser.

I garderobene er det nye, grå fliser på alle gulv.

#### *Himling og overflater*

I svømmehallen er det gipsplater mellom limtretragere.

I gangarealene i 1. etasje veksler det mellom gipsplater mellom limtretragere og trelekter i nord til sør gående retning. Disse lektene kan man se igjen i det østvendte takutstikk og i sonen mellom dagens bibliotek og svømmehall.



I gymsalen er det trepanel mellom limtredragere.

I garderobene er det systemhimling 600x600, i noen områder er perforerte plater benyttet. Noen områder med malte gipsplater. Steni plater brukt på innkassing.

#### *Trapper*

Utvendige trapper i plasstøpt betong, i forbindelse med plasstøpte rekkverk og gelender.

Innvendige trapper i terrazzo; i gang og jentegarderobe og i betong fra guttegarderoben og opp til svømmehall.

#### *Yttertak*

Mellom limtredragere er det 100mm isolasjon og dampsperre med klemte skjøter mot limtredrager. Nedsenket

himling med 50mm isolasjon, ESWA varme og gipsplater.

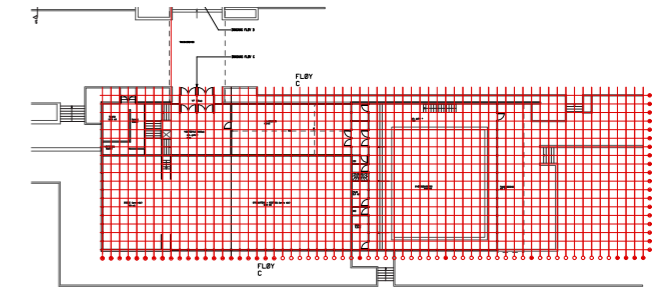
Taktekking med sarnafil og ballastering. Tak duken er fra 1991.

(Asplan Viak AS, 2009)

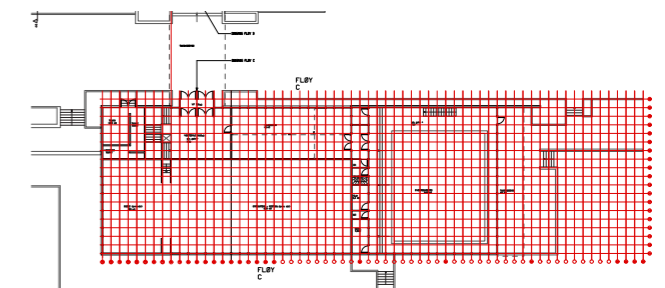
### *Konstruksjonsprinsipp*

Fløy C, sammen med A og B, følger i store deler et grid på 100x100 cm. Vindu båndene har alle 100 cm fra midtre karm til midtre karm. De bærende limtredragerne og stålsøylene følger også dette gridet i store deler av bygget.

Dette gridet er med på å gi bygget noe av sin karakteristiske fremtoning, da vindusbåndene er en stor del av det ytre uttrykket til bygget. Så vel får den innvendigeplanen, hvor det meste er delt inn etter dette systemet, får og dette enkle og systematiske uttrykket som er gjennomgående for hele skolekomplekset.



*Konstruksjonsgridd 1. etasjeplan*



*Konstruksjonsgridd kjellerplan*

*Bilder av bygningen utvendig*





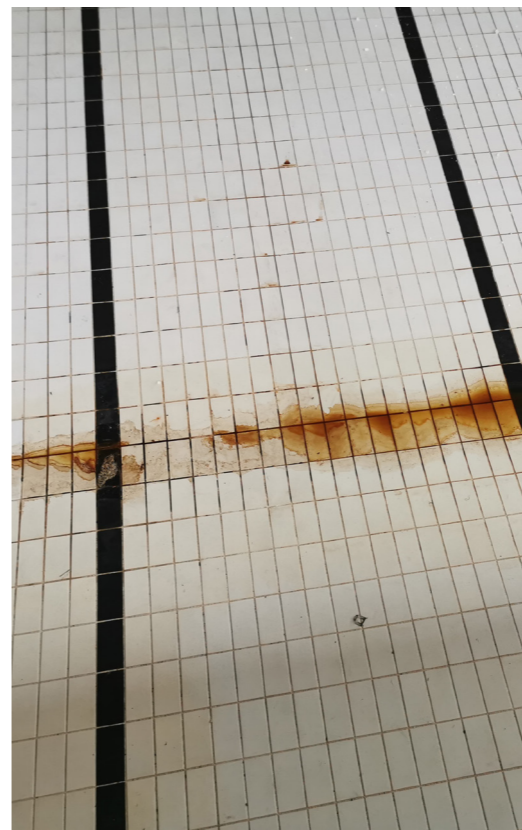




*Bilder av byggingen innvendig*















2. Asplan Viak AS, bilde fra guttegarderobe

3. Asplan Viak AS, bilde av trapp i jentegarderobe

### *Fenomenologisk analyse*

Det er 13 år siden sist gang jeg var på Leikanger ungdomsskole. Når du kommer til skolen fra Kirkeveien blir du møtt av et sørvendt bygg som rammer inn en skolegård. Bygget består av tre fløyer; A, B og C, hvor B og C er forbundet med et overbygg; noe som er lett gjenkjennelig fra andre skolebygg fra denne perioden. Bygget har tunge sandblåste betong vegger, med store vindusflater, noe som skaper en kontrast og gir en følelse av en tung, men lett bygning.

Denne følelsen av lett og tungt kan man kjenne sammenhengende gjennom skolen, og i hvert fall i C-fløyen hvor

den tunge betongen danner en sokkel for store åpne glassflater ut mot fjorden; både i gymsalen og svømmehallen. De store vindusflatene ut mot fjorden rammer inn det omliggende kulturlandskapet, og det føles som du konstant har et nasjonalromantisk bilde i siktlinjen, både mot sør, øst og ves.

Jeg blir minnet på mine egne svømmetimer i bassenget. Hvordan man kom opp fra garderobene, via en svevende terrazzotrapp og opp til den lille hallen, som opplevdes stor for en 11 åring som elsket å bade. Man ble samlet på de små trappene for noe som virket som en alt for lang prat da alt man egentlig ønsket var å hoppe ut i vannet. Et annet minne som ligger klart

i minnet, var når jeg måtte ta 200 meters knappen helt alene. Og det eneste som hjalp mellom slitet var å se ut på fjorden som lå i skumringen, og man følte seg ganske fri.

Man får en viss sinnsro av å være i svømmehallen og gymsalen, noe jeg ikke trodde var mulig; da jeg ofte forbinder skolesvømming og gym med bråk og stress. Dette kan så klart være fordi det ikke var noen andre der akkurat da, men jeg føler det sier noe om de rammene man har for det å være i disse rommene. Kvaliteter som man absolutt burde verdsette og beholde.

Etter at svømmehallen ble stengt har den blitt til mer et lager, enn et rom

for avslapping og lek. Selv om leken i svømmehallen tydeligvis hadde fortsatt i mange år etter at den var blitt stengt. Rektor ved skolen kunne fortelle at barna pleide å snike seg inn for å leke i den tomme hallen. Derfor har nå alle dører blitt stengt og ingen får tilgang. Barnet i meg kunne føle den skuffelsen de som sneik seg inn må ha opplevd etter at det var blitt stengt.

Skolen er litt som en labyrint, en veldig logisk og rett frem labyrint, men en labyrint uten tvil. I mitt første møte med skolen etter 14 år, klarte jeg så vidt å finne frem til inngangen og kontoret til rektoren. Inngangen til bassenget er også veldig vanskelig å finne. Godt plassert bak det som i dag er biblioteket

til skolen, men som før var vestibylen og mesaninen til gymsalen, ligger billettboden. Samtidig er det tydelig at universelle utforming på 1960-tallet ikke var en prioritet. Da skolen ikke har noen HC tilgang, eller garderobe, til svømmebassenget.

Nye tillegg, i mangel på plass, har skapt denne labyrintiske følelsen og kanskje slik bidratt til et mindre klart arkitektonisk uttrykk hos bygget. Derimot er dette forståelig da undervisningsmetoder og skoler på 1960/1970-tallet krevde noe annet enn det de gjør i dag.

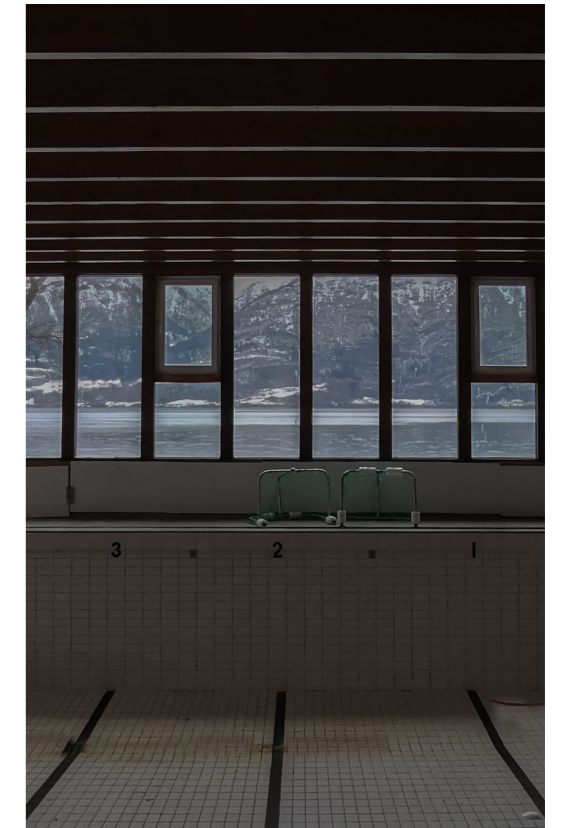
Den nye fasade renovasjonen av A og B fløyene har gjort at C fløyen skiller

seg en hel del ut. Utrykket man får når man ser komplekset fra fjorden har blitt noe annet, da den tenkte helheten til bygget har forsvunnet i grå forpatinerte stålplater og karmen. Derimot var denne renovasjonen nødvendig, og kanskje stålplatene var rimelige, noe som er forståelig. Allikevel, ytterst ute, ligger det at ønske i meg om å ha gjort renovasjonen mer helhetlig, slik at komplekset kunne ha beholdt sitt klare og enstydige uttrykk.

Uterommene ser ut til å være tenkt som en forlengelse av bygget, da den plasstøpte betongen strekker seg ut i ulike nivåer og trapper. Trapper og nivåer som binder skolen sammen, med seg selv, og omgivelsene.

Den sørvendte plasseringen nede ved fjorden er enestående, i mangel på mindre ord. Det er tydelig at skolen, med de store glassflatene, skulle henvende seg mot de karakteristiske fjordene og fjellene Vestlandet er kjent for, og ramme de inn.

Forholdet arkitekten må ha hatt til terrenget og naturen, så vell som materialbruken, er veldig tydelig og om jeg tør å si det, vakkert?



### *Arkitektonisk analyse*

Skolen bærer preg av å være et bygg fra sin tid, gjennom mange modernistiske, og til tider funksjonalistiske, arkitektoniske valg. Valget av sandblåst råbetong gir det mer tyngre og kraftige uttrykket man kan se i etterkrigstidens modernisme, til forskjell for de glatte og lette flatene i funksjonalismen. Den tunge basen, med råbetongen, blir kontrastert av den lette bærekonstruksjonen i tak og vegger, så vell som de store glassflatene som er større og hyppigere i 2. etasje av de respektive byggene.

Arkitekten Peder A. Ristesund ble født på Kvamsøya, rett på grensa mellom tidligere Sogn og Fjordane og Møre og

Romsdal, i 1928. Etter endt utdanning bosatte han seg i Bergen hvor han drev eget arkitektkontor. Leikanger ungdomsskole er en av mange skoler i fylket som er tegnet av Ristesund på 1960- og 1970-tallet. Flora gymnas (1968), Vågsøy ungdomsskole (1965), Måløy videregående og Eid ungdomsskole er blant byggene Ristesund står bak. Videre har han også tegnet Førdehuset (1976) og Villa Fagerheim (1970), hvor alle viser til en tydelig modernistisk og funksjonalistisk tankegang hos arkitekten.

Ristesund har selv sagt at han ikke har en spesifikk stil. Noe som kan ses i hans arkitektoniske valg, da hans arkitektur har endret seg opp igjennom årene, etter hvert som han har fått nye innflytelser.

Derimot hvis man ser på de ulike periodene isolert, her da 1960/70-tallet, er det klare likhetstrekk mellom bygningene fra denne perioden.

Som sagt er det lett å dra paralleller mellom bygningene fra denne perioden og de estetiske valgene som er blitt gjort. Ved alle skolene til Ristesund er det gjennomgående flate tak, noe som også er et typisk trekk fra denne perioden.

Videre har alle arkitektoniske valg som viser til et samspill med omgivelsene; gjennom hvordan uteområdene, vindusflatene og bygningene forholder seg til terrenget og naturen.

Ristesund bruker som sagt store

glassflater ut mot omgivelsene, noe som skaper en følelse av å nesten være i naturen selv om man er inne. I svømmehallen ved LUS virker det nesten som du kan svømme rett fra bassenget og ut i fjorden. Da det er store glassflater både i sør og i øst.

Denne innrammingen av naturen er også et gjennomgående trekk. Noe som kanskje ikke er så rart da man ser de spektakulære omgivelsene disse bygningene er situert.

Det at bygget og uteområdene, som sagt, også forholder seg til terrenget ved å legge seg på ulike terrasser bidrar til å styrke utsikten og forholdet byggene har til terrenget.

Skolebyggene til Ristesund viser og til samme valg om inndeling av ulike fløyer, der hvor idrettsavdelingen ofte er separat fra de andre; slik som på LUS. Dette var vanlig for skole arkitekturen på denne tiden, med funksjonsorientert skolearkitektur (Ulleberg, 2002).

Et eksempel, som er fra ti år tidligere er Munkegaard skole tegnet av Arne Jacobsen og ferdigstilt i 1957. Tidsnok for å ha en mulig påvirkning på Peder A. Ristesund. Andre trekk fra Arne Jacobsens Nyager skole er og å se, som et visst forhold mellom det lette og det tunge. Slik som store vindusflater, kontrastert med råe naturmaterialer, her sandblåst betong og hos Arne Jacobsen teglstein.



4. Promana A/S, 2020. *Munkegaard skole*



5. Ofrim, 2008. *Munkegaard skole*

Bygninger er sagt å være den mest påkostede bygningen på Leikanger og utvendige, så vell som innvendige materialer er av høykvalitet. Innvendig er det brune klinker på gulvene og hvitpussede vegger gjennomgående. Trappene er av terrazzo, og treverket er behandlet i en mørk beis. Valgene av materialer er gjennomgående i fløyen, lik så i fløy A og B, og viser til en tenkt helhet. Det er brukt gul teglstein som aksentvegger i alle fløyene, og disse ser ut til å være i god stand i fløy C. Det er lett å se for seg hvor storlått det kunne ha vært hvis alt var satt i stand. Hvis man skal se på bygg fra samtiden, som ikke er skolebyggene av Ristesund og de nevnte byggene av Arne Jacobsen, kan man se likheter i for eksempel bygget til Institutt for

samfunnsforskning (1960) av Molle, Per Cappelen, Birger Lambertz-Nilssen og Trond Eliassen. Bygget har som skolen lange vindusbånd, få materialer, en enkelhet og et pragmatisk uttrykk.

Det er en viss nøktern byggekunst, hvor materialene står i fokus så vel som modernismens prinsipper. Det er brukt tunge materialer, med selve bygget har allikevel en letthet i uttrykk.

Visse trekk fra skolen kan og være å ses i noe av Knut Knudsen sin arkitektur og da kanskje spesifikt ambassaden i Stockholm (1949-52). Forholdet til uteområdene og de synlige bærebjelker i taket. Dette bygget er så klart fra en del år tidligere, men Knut Knudsen er kjent for sin påvirkning på arkitekter i

ettertiden.

Hvis man skal oppsummere de arkitektoniske trekkene i Ristesund sin arkitektur vil man kunne si at det er ingenting som er overflødig. Det meste er enkelt og pragmatisk, hvor detaljene ligger i materialbruken, forholdet til omgivelsene og terrenget. Ristesund omfattende erfaring med arbeid i Vestlandet er synlig, da han vet å arbeide i disse omgivelsene og slik la arkitekturen spille på lag med naturen.



6. Vågsøy kommune, 2014. *Vågsøy ungdomsskole*



7. Larsen, 2013. *Vågsøy ungdomsskole*

### *Historie og endring*

Skolen ble bygd i 1968 og har fungert som ungdomsskole siden den tid.

Som mye annet har også skolebyggets utforming endret seg opp gjennom tidene. I løpet av forrige århundre gikk skoler fra å være monumentale prestisjebygg til mer anonyme og funksjonsorienterte på 1960 og 1970-tallet; frem til dagens skolebygging som og har sine spesifikasjoner. Bakgrunnen for denne endringen i utforming er tilgangen til stadig ny kunnskap og viten om hvordan det fysiske miljø bidrar til at skolebygget må forholde seg til endrede fysiske standarder; slik som luft, lys, trivsel, arbeidsmiljø, pedagogiske ideer

med mer. Endringer i dette har ført til endrede måter å bygge skoler på. Derimot de fleste skoler her drevet, og driver fortsatt, med svømmeopplæring og gym. Da det er, og har vært, fokus på barnas helse, velvære og læringsutbytte.

Leikanger ungdomsskole er en av disse funksjonsorienterte skolebyggene. Hvor rommene ofte er rettet mot en spesifikk bruk, noe som gjør det vanskelig i med dagens pedagogiske tilnærming som krever mer generelle rom.

Andregenerasjons svømmebasseng, svømmehall, begynte så smått å bygges på 1930-tallet og etter krigen eskalerte byggingen. Det var et mål at alle kommuner skulle kunne gi opplæring i eget anlegg. Flertallet av svømmehallene ble derimot ikke bygget

før 1960- og 1970-tallet, og det er tilsammen over 750 svømmehaller fra denne tiden i Norge. Vanligvis var disse anleggene relativt små, og bassengene lå på rundt 12,5 m x 10,5 m i størrelse. I motsetning til det ønsket som kom etter krigen, å kunne tilby alle elever opplæring i eget anlegg, er det ikke alle kommuner som kan tilby dette i dag. Dette har preget elevene på Leikanger etter at bassenget som sagt ble stengt i 2007 grunnet kondens.

Dette er kanskje den største bruksendringen som har skjedd i fløyen, at det har sluttet å være svømmebasseng, dette og at vestibylen har blitt gjenbygd og blitt til et bibliotek. Andre endringer som er gjort er i form av renovering av garderober og gulv i gymsal.



### *Forholdet mellom bygg A, B og C*

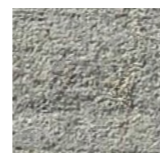
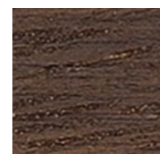
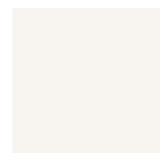
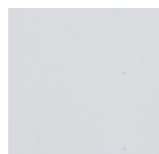
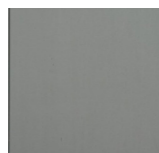
Intensjonene til Peder Ristesund, selv om de tre fløyene er separate, tyder på at hele komplekset var tenkt å ha en ytre, visuell helhet. I valg av fasadematerialer, de sammenhengende utearealene, som åpner seg mot fjorden, og hvordan de omringer en felles skolegård.

Fløy A og B sin fasadeinndeling skiller seg fra fløy C i forhold til vindusbåndene. Der de to er relativt like med sammenhengene vindu i 1x1m avstand i 2. etasje og så alternerende stort og lite vindu i 1. etasje. Det at Ristesund valgte å gjøre dette kan være på grunn av funksjonene til de ulike

byggene, da disse to fløyene inneholder klasserom og kontorer, rom av cirka samme størrelse og bruksmulighet. Fløy C derimot har funksjoner som skiller seg litt i fra disse og åpner opp for en annen bruk av vindu, en gymsal med stor takhøyde og gulvareal, samt en svømmehall med stort åpent areal.

Da fasadene til fløy A og B ble renoverert endret det samspillet mellom de tre fløyene. Kommunen valgte da å gå for materialer som skiller seg visuelt fra fløy C og de originale materialene. De nye fasadene består av grå forpatinerte sink fasadeplater, karmen og beslag. Dette har vært med på å skape en større kontrast mellom byggen, enn det som originalt var tenkt.





Fløy C, med sine hvite fasadeplater, trekarmer og kobberfargede beslag (malte sinkbeslag) har en viss letthet i samspill med vindusflatene og som kontrast til betongen. De nye fasadene til fløy A og B virker derimot motsatt, og skaper en viss tyngde i bygget da alt blir i samme farge gråfargespekter. Det kan og se ut som fløyene har mistet sitt periodiske uttrykk, og bygget har blitt mer likt et skolebygg fra 2000-tallet.

Det var behov for en fasade endring, og som materiale er forpatinert sink både holdbart og billig. Derimot mistet kanskje bygget noe ved sin arkitektoniske helhet da de valgte å gå bort i fra den originale fargepaletten. Et ønske og mulig tiltak hadde vært å

restaurere fasadene i fløy A og B til sitt opprinnelige uttrykk, for å skape en viss helhet over komplekset.

### *Tilstand*

Denne delen av rapporten vil være et supplement til en tilstandsanalyse gjort av Asplan Viak AS i 2009.

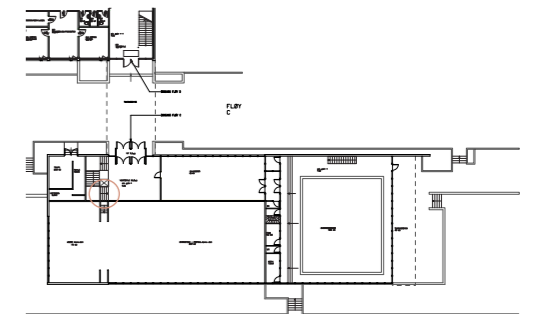
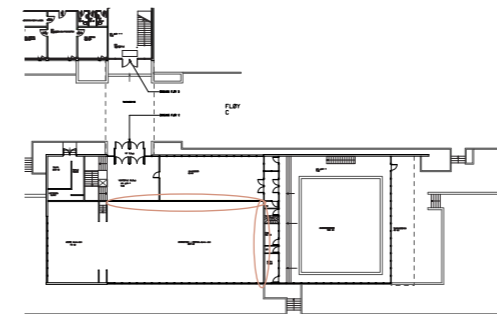
Som arkitektstudent vil mine observasjoner kun være visuelle, da Asplan Viaks AS analyse er svært grundig.

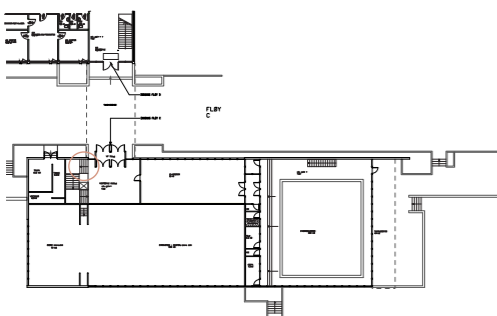
Siden det er 11 år siden analysen ble utført, og ikke annet har blitt gjort med bygget siden, ville min dokumentasjon omhandle tilstander som er blitt forverret eller oppstått.

Selv om det har gått såpass tid siden rapporten ble utført har det ikke skjedd en drastisk endring i tilstand. Dette

er mest sannsynlig på grunn av at bassenget nettopp ble stengt i 2007 og de fleste skadene som hadde oppstått var et resultat av kondens og fukt grunnet høye vanntemperaturer i svømmehallen.

Det ene som var synlig endret i dag var at det har oppstått nye fuktskader i taket, da ved trappen ned til garderobene. Dette er ikke overaskende da det i rapporten i 2009 ble anbefalt å skifte hele taktekket da det allerede da var observert fukt og lekkasjer fra taket. Noe som ikke er rart da taket er det opprinnelige fra 1968. Samt har veggpanelet i gymsalen sprukket opp og fliser har løsnet ved trappen ned til garderobene





### *Tiltak*

*På bakgrunn av Asplan Viak AS sin tilstandsrapport og dialog med skolen, har det vært mulig å katalogisere det som må gjøres med fløy C for at den skal oppfylle dagens krav og standarder.*

### *Generelt*

Tilføye en bedret HC-tilgjengelighet og garderobe i sammenheng med svømmehallen

Renovere garderobene som ligger i forbindelse med scenen. Ny puss og maling på vegger, nye vasker og inventar. Mulig å gjøre endringer i rominndeling for å effektivisere.

Flytte bibliotek fra vestibylen og til kjelleren. Lage lyssjakter i de

eksisterende forstøtningsmurene. Gir muligheten til ny inngang til mulig HC-garderobe og gjenoppsetter vestibylen sin funksjon.

Rengjøre yttervegger og uteareal, spesielt dekket i øst. Gjøre det så skånsomt mulig for å få frem den originale fargen til råbetongen og skiferhellene på bakken, uten å skade overflatene og teksturen. Mulig med kjemisk rengjøring, høytrykkspyler eller kalkvask. Velge noe som ikke visker vekk alderen til bygget.

### *Svømmehall*

Nye fliser på bassengbunn, rehabilitere flisene da membranen under ser ut til å fungere og det ikke har ført til skader på betongbunnen. Alternativt kan man legge PVC-duk på bassengbunnen

og veggene. Tidsmessig vil dekking av PVC-duk og PVC-stålflater ta kortere tid, men arkitektonisk sett vil videreføring av flisene være mest estetisk autentisk.

Ellers legge nye fliser med membran på promenadedekket.

Ny bassengrenne på deck-level. Heve bunnen av bassenget for å gi plass til nye innløpsdyser og får å få vannstanden til gulvnivå.

Bytte ut korroderte beslag, dører og trekarmere. Erstatte de med estetisk like dører, karmere og beslag, men som er mer holdbare og tilfredsstillende dagens krav.

Bytte brystning i sørfasaden, fjerne

asbest, og legge til dampsperre. Beholde den blå flisveggen da den er i god stand og bidrar til det karakteristiske og estetiske uttrykket til hallen.

Tilluft i gulv under vindu reetableres langs alle vinduer, også langs fasaden mot sør, som ikke har det i dag.

#### *Gymsal*

Skifte trepanel på veggene der det er sprukket. Åpne opp til vestibylen, slik det var orginalt, hvis man kan flytte biblioteket.

#### *Gangområde*

Legge nye fliser der de har falt av.

Pusse og male vegger; en gjennomgående renovasjon av alle overflater.

#### *Konstruksjon*

Himlingen og taket burde skiftes på hele bygget. Bærekonstruksjonen, med limtredragere og stålsøyler, kan derimot bli stående.

Vinduer og karmen burde skiftes i hele bygget, bortsett fra i nordfasaden da de, som sagt, ble byttet ut i 2014. Skiftes til vinduer med bedre U-verdi i forhold til dagens krav, men rent estetisk videreføre samme uttrykk på karmen.

#### *Teknisk*

Ny ventilasjon for hele C-fløyen burde tilføyes og kan plasseres på taket.

Nytt teknisk system for svømmebassenget med nye innløpdyser og overløpsrenner på deck-level, samt utjevningstank, fordrøyningstank og

varmtvannsbereder.

Blir slik behov for å utvide arealet til det tekniske rommet. Foreslår derfor å gjøre om apparatrommet og kjøkkenet på vestsiden av bassenget til en del av det tekniske rommet. Og hvis nødvendig, en utbygging under utedekket i nordenden av dagens tekniskrom.

(Asplan Viak AS, 2009).



### *Verdivurdering*

I dagens planer, og registre, er Leikanger ungdomsskole (Korea 6) hverken kulturminneregistrert eller SEFRAK-registrert.

Det at bygningen i dag ikke er vernet kan ha både positive og negative implikasjoner. De positive aspektene kan være at man er fri i måter å tilnærme seg og endre bygget på, da det ikke er bestemmelser for hva som kan rives eller endres. Derimot kan det spille negativt inn da Leikanger kommune er åpne for å rive bygget; da fløy C trenger en overordnet rehabilitering og det å investere i noe nytt kan økonomisk veie tyngre enn det å bevare.

Min problemstilling er veldig klar i det at jeg ønsker å bevare fremfor å rive, men hva er det som egentlig gjør det verdt å bevare fløy C? Denne teksten vil derfor ta for seg en vurdering av byggets kvaliteter, samt ikke-kvaliteter, og reflektere rundt dette. Hva kan det ha å si for bygningen? Og hva vil det ha å si for hvordan jeg jobber videre med problemstillingen og oppgaven?

Men først, hva legger man i begrepet verdi?

Ulike verdier brukes til å begrunne, og argumentere, for hvorfor man skal bevare et bygg. Det er som regel brukt innen bygningsvern, men og for bygg som ikke er under noe form for vern. De er verktøy for å bevisstgjøre valgene

man tar når man skal håndtere en eksisterende bygning. I Byggforsk sin artikkel Bygningsvern. Definisjoner, kulturminneverdier og råd om bygningspleie (612.012) står det:

*” Kulturminneverdier fins ikke bare i fredede og anerkjent verneverdige bygninger og anlegg, men i enhver bygning helt fra den står ferdig. Det innebærer ikke at alle bygninger nødvendigvis skal bevares, bare at det må gjøres bevisste valg for å ta vare på kulturminneverdier i den bestående bygningsmassen. ”*

Det er dette som er målet med denne verdivurderingen, og egentlig hele rapporten, den skal gjøre det klart hvilke verdier som ligger til grunn for

de valgene som blir tatt videre. Den kan bidra til å svare på det jeg spurte om i oppgaveformuleringen, hva essensen til fløy C, eller egentlig essensen til hele Leikanger Ungdomsskole. Da det gjennom arkitekturanalysen viste at det er en tenkt helhet og et forhold mellom de tre byggene, som utgjør mye av det bygningen uttrykker.

Leikanger ungdomsskole ble som nevnt tidligere bygd som den første ungdomsskolen på Leikanger etter at det ble innført niårig barne- og ungdomsskole i 1967. Det var ikke bare barn fra Leikanger som gikk her på skole, men barn fra hele sørsiden av Sognefjorden; Frønningen, Fresvik, Borlaug, og Feios. Disse barna ble fraktet med skolebåt til bryggen

nedenfor skolen. Slik var det helt frem til 1981, da de øvrige bygdene fikk egne skoler. Ungdomsskolen var på den tiden et sted som knyttet de små bygdene rundt Sognefjorden sammen, slik at det ikke bare var innbyggeren på Leikanger som hadde et forhold til skolen, men også folk fra andre siden av fjorden.

Helt siden fløy C stod ferdig i 1968 har bygget ikke bare blitt brukt av skolen til undervisning, men også til andre aktiviteter. Det har vært håndballtreninger i gymsalen, basarer og juleball. Det at fløyen ligger adskilt fra resten av skolen gjør det enkelt å drifte den på egenhånd, utenom skolens åpningstider. Dette legger opp til at det kan drives med folkebadning i et mulig renovert basseng, og kanskje andre

tilstelninger i gymsalen. Det at fløy C, og skolen, slik er tilgjengelig for folk i alle aldre er med på å styrke at det ligger en identitetsverdi i bygget. Som et møtested for alle innbyggerne på Leikanger.

Det at innbyggerne i Leikanger har et forhold til fløyen vises godt i debatten som omhandler hva som skal skje med svømmehallen. Det har kontinuerlig vært et spørsmål og interesse fra både elever, lærere og rektoren ved skolen, rundt dette. De har et ønske om å få tilbake noe som de engang hadde og etter å ha pratet med elever og ansatte på skolen er det tydelig at de mener at plasseringen ved skolen er den beste mulige plasseringen. Jeg ble og fortalt at det var gjort

en mulighetsstudie av arkitekt Nils Tveit, hvor de undersøkte en mulig ny plassering av svømmehallen. Hvor konklusjonen ble at det beste stedet var ved ungdomsskolen, slik det er i dag. Da bassenget var åpent ble det brukt av både barneskolen og ungdomskolen til svømmeopplæring. I dag er det rapportert at halvparten av elevene på 3. trinn kan å svømme, den andre kan ikke det. På 4. trinn kan en tredjedel fremdeles ikke svømme. Ved ungdomsskolen har de ingen klare tall, men rektor ved skolen sa at flere av elevene ikke kunne å svømme. Dette viser at skolen ikke klarer å holde tritt med de kravene som stilles av opplæringsloven. Grunnen til dette er lange reiseveier til basseng, og derav lite tid i vannet. Det å sette i

stand bygget har slik en verdi i det at et nærbasseng vil gi elevene mer tid i vannet og slik bedre omstendigheter til å lære seg å svømme. Noe som kan anses som veldig viktig da Leikanger ligger ved en av verdens dypeste fjorder.

En annen verdi som ligger i bygget er at deler av det er i bruk den dag i dag, garderobene ble pusset opp i 2007 og gymsalen har fått nye dører og gulv. Dette er også det eneste stedet på skolen hvor de kan samles mange samtidig. I de resterende fløyene er det ingen store lokaler som tillater det og da jeg møtte med rektoren viste hun et ønske om å beholde og muligens styrke dette. Bygningen har også satt sitt avtrykk, ved at det har stått siden 1968, og

fortsatt brukes. Ved at det allerede er bygd, vil det å rive det også bidra til CO2 utslipp som kunne ha unngått ved å kun gjenbruke bygningen.

På Leikanger er det ingen andre bygninger med samme formspråk, og skolen kan ses på som spesiell for sin tid. Da, kanskje spesielt, ved at arkitekten tegnet mange skoler i fylket rundt denne perioden. Hvor alle hadde det samme modernistisk, funksjonalistiske preget som nevnt tidligere i den arkitektoniske analysen. Skolen er bygd med holdbare materialer av høykvalitet. Man kan si den er solid bygd da dekket, selv med sin beskjedne tykkelse, fremdeles er i god stand. Selv om taket må endres, som mye er grunnet feil bruk, er selve bæresystemet,

med limtretragere og stålsøyler, i god nok stand til å stå. Rommene, materialiteten og henvendelse til fjorden; det rette uttrykket til bygget, med gridstrukturen på 1x1 m, er som en kontrast til de spisse fjellene og de svale fjellssidene og fjorden. Utrykket som er så veldig tydelig for sin tid, blandet med de holdbare materialene og tilpasningen til situasjonen. Bygget er et godt eksempel på modernismen sin rasjonelle og pragmatiske arkitektur, med store åpne vindusflater, gode, holdbare og fine materialer, så vel som en funksjonalistisk inndeling av rom.

Mange bygg på Leikanger er plassert nede ved fjorden, og de fleste har tilgang til den, men allikevel er ingen helt som ungdomsskolen. Forskjellen

ligger i mulighetene som ligger rundt tomta; i de store utearealene og fjorden. Det er også den eneste svømmehallen, i Sogndal kommune, som har muligheten til direkte tilknytting til fjorden, noe som er en stor del av kulturen i Vestland fylke. Det ligger en verdi i det den er og hvor den er, et sted for elevene å leke og være aktive. Både inne og ute, med gymsal og kunstgressbane. Ingen offentlige bygg, med skolens karakter og bruk, kan være å finne på Leikanger. Mulighetene som ligger her i å åpne opp deler slik at hele bygda kan ta del i det og ikke bare en enkelt gruppe, burde utforskes. Hvordan man kan gi stedet noe mer, enn bare det å være en skole. Noe som kan gi tilbake til innbyggere av alle aldre.

På bakgrunn av disse punktene vil jeg argumentere for at de verdiene som ligger til grunn for å bevare denne bygningen er:

- Økonomisk verdi og bruksverdi
- Miljøverdi
- Estetiske verdier
- Forekomstverdi
- Identitetsverdi
- Objektive og subjektive verdier
- Emosjonelle verdier

### *Refleksjon rundt essens*

Tanken med denne rapporten var å bli bedre kjent med fløy C, og igjennom det finne de delene av bygget som utgjør det umistelige. De underliggende aspektene, som jeg har valgt å omtale som essens, som utgjør bygningen og bygningens liv.

Derfor har jeg gjennom hele prosessen prøvd å reflektere over bygningens verdier, uttrykk, det forholdet brukerne har til bygget og slik prøvd å komme til et svar. Men hva er dette umistelige, hva er essensen? Som sagt ligger de tanker og verdier som utgjør bygningen den dag i dag. Det innfatter både egenheten, atmosfæren, identiteten og sjelen. De tingene som vanskelig kan gjenskapes i

et nytt bygg, og som da mistes hvis fløy C rives.

Tankene og refleksjonene startet allerede da jeg var på Leikanger, før jeg egentlig var helt klar over hva det var jeg ville jobbe med. Alt jeg visste på det tidspunktet var at jeg ville sette i stand bassenget, slik at barna kunne få tilbake svømmeundervisningen sin og bygda kunne få tilbake noe de hadde mistet, men hvordan var fremdeles uklart. Etter hvert ble det tydelig at oppgaven ikke kun lå i svømmehallen, men i hele bygget. Da jeg var på Leikanger og fikk sett ordentlig på bygningen for første gang på 13 år, ble det tydelig at gymsal, svømmehall og alt annet var en helhet. Kanskje ganske åpenbart da det ble bygd som en, men over årene og gjennom små ombygginger var

disse linjene blitt visket ut. Det ble og spesielt viktig å sette det i stand da hele bygningen trengte vedlikehold og taket førte til lekkasjer som hadde begynte å ødelegge flere deler av bygget og ikke bare svømmehallen.

### *Holdbarhet*

I gjennom arbeidet med registreringen og skrivingen, oppstod det et ønsket å fokusere en del på arkitekturen til bygget, da jeg følte at mange av svarene på spørsmålene mine lå her. Spesielt siden fasadeendringen som er gjort på fløy A og B har vært med på å bidra til et helt annet uttrykk, og spørsmålet rundt hvorfor det er blitt sånn og da hva man kunne ha gjort annerledes for at dette ikke skulle ha skjedd. Hvorfor det ble gjort er mulig et kostnadsspørsmål; forpatinerte sinkplater er både holdbare,

så vell som billige materialer. Så det at skolen valgte dette er fullt forståelig, derimot virket det inn slik at jeg i min oppgave vil velge materialer som holder på det det visuelle uttrykket bygget har og som nevnt tidligere foreslo jeg en mulig tilbakeføring av fasadene til bygg A og B, slik at helhets uttrykket til skolen kunne gjenoppstå.

Det at skolen valgte holdbare materialer ved fasadeendringene av fløy A og B, er en tanke som viser seg i de originale valgene av materialer også; fløyen er bygd med holdbare, kvalitets materialer. Så selv om uttrykket endret seg er holdningen noe som utgjør deler av essensen til bygget. Derimot mener jeg at det er mye som tyder det på at det uttrykket bygget har som en helhet, utgjør mye av situasjonen og hvordan



bygget oppleves.

Man kan si skolen både er et praktbygg, så vell som vell som et bruksbygg. Det er som nevnt en av de mest påkostede bygningene på Leikanger, men og et bygg som er tenkt for å brukes. Og ikke av hvem som helst, men av barn. Så slitasje er uunngåelig, derfor er tanken om å bruke holdbare og vedlikeholdsfrie materialer er noe som absolutt burde beholdes og videreføres, og er noe av det som utgjør essensen til skolen.

#### *Enkelthet*

Skolen er veldig tydelig i sitt formspråk, som nevnte i den arkitektoniske analysen. Den har rette linjer, bygd i et grid på 1mx1m, med få og holdbare materialer. Utvendig preges

den av tre hovedmaterialer tre, råbetong og hvite fasadeplater. Innvendig er det flere materialer i bruk, men de fleste materialene er gjennomgående i hele skole bygget. Slik som de gule teglsteinsveggene som er brukt som fondvegger på flere steder på skolen. I svømmehallen og garderobene er en dyp blå keramisk flis brukt som fondvegg. På gulvene er det lagt klinker og vegger i puss, med hvitmaling. De ulike rommene på innsiden har fått sine egne uttrykk, men alle sitter med følelsen av den enkelheten som skolen uttrykker. Grunnen kan være at man flere steder ser gridet manifestere seg i eksponerte limtrebjelker og søyler. resten av skolen sitter med. Søyler og bjelker som viser retninger, som peker ut vinduene og mot fjorden og uteområdene.

Bygget er også solid bygd, selv dekket, med sin beskjedne tykkelse, er fremdeles i god stand. Taket må så klart endres, men skadene som skjedde der er mye grunnet feil bruk. Selve bæresystemet, med limtretragere og stålsøyler, er i god nok stand til å stå. Essensen til bygget er den pragmatiske uttrykksmåten. De enkle materialene og valg av holdbare materialer av høy kvalitet som gir et enkelt og helhetlig uttrykk.

Det er tenkt til å være en svømmehall, og da fundamentene er gode, hvorfor ikke fortsette å bruke det som en svømmehall?

#### *Sted*

Det er mange bygg på Leikanger som ligger nede ved fjorden, noe som

kanskje ikke er rart da bygda ligger langstrakt etter hovedveien i en øst-vest akse og de fleste av disse byggene har tilgang til den, men allikevel er ingen helt som ungdomsskolen. I sentrum er bygningene ofte plassert på brygger eller moloer, så man er på en måte opphøyd fra vannet så man kan ikke være nær det. Mange av de andre byggene som er plassert nede ved fjorden er eneboliger, som er plassert slik at det ikke er mulig å ferdes i strandlinjen, og slik blir fjorden og tilgangen til den redusert. Ved ungdomsskolen derimot er det store, åpne områder ned mot fjorden, som alle kan ta en del av. Forskjellen ligger i mulighetene som ligger rundt tomta; i de store utearealene og fjorden. Det er også den eneste svømmehallen, i Sogndal kommune, som har muligheten

til direkte tilknytting til fjorden, noe som er en stor del av kulturen i Vestland fylke. Det ligger en verdi i det den er og hvor den er, et sted for elevene å leke og være aktive. Både inne og ute, med gymsal og kunstgressbane. Ingen offentlige bygg, med skolens karakter og bruk, kan være å finne på Leikanger. Mulighetene som ligger her i å åpne opp deler slik at hele bygda kan ta del i det og ikke bare en enkelt gruppe, burde utforskes. Hvordan man kan gi stedet noe mer, enn bare det å være en skole. Noe som kan gi tilbake til innbyggere av alle aldre.

I motsetning til naturen, som bukter seg i amorfe linjer langs fjellsiden, har Peder Ristesund bearbeidet terrenget pragmatisk og rett. Derimot har han brukt de ulike høydene i terrenget til å

skape rom og sammenhenger mellom de ulike delene av tomten. Den har ikke blitt planert, slik det ofte enkelt kan, men han har brukt det til sin fordel. Gjennom dette bevisste forholdet til stedet, og den situasjonen bygget befinner seg i, vil jeg si at dette er noe som også utgjør essensen til bygget. Hvordan bygningene beveger seg ned mot fjorden, med B fløyen øverst og dens forbindelse til de to andre fløyene som ligger på hvert sitt nivå. Forbindelser gjennom innvendige trapper og ganger, takoverbygg og utvendige trapper og nivåer, som til slutt gjør at man nesten er nede ved fjorden og kan stikke føttene i vannet. Men hva hvis det fortsatte helt ned? Eller til og med ut i fjorden og slik skape nye måter å oppleve stedet på.

#### *Folk*

Det har vært mye snakk om de estetiske verdiene til bygningen; det man kan se, gjenbruke og reagere på. Derimot vil jeg si at mye av det som utgjør essensen, og kanskje under det atmosfæren, til bygget er de som til daglig bruker det og tar en aktiv del i bygningen; elevene, lærerne, og innbyggere av alle aldre. Det er de som gir det til liv, og som har gjort det siden skolen ble ferdigstilt i 1968. Bygningen ble bygd for disse og det er de som husker livet som har vært der, som har et forhold til bygget og plassen. Brukerne av bygget som kjemper for å få svømmebassenget åpnet igjen, fordi de ønsker å ha svømmehallen der den er. Jeg ønsker derfor å lage et prosjekt for dem. Skape noe som kan gi tilbake til folkene på Leikanger. Som kan bidra

til å skape nye opplevelser for bygda og innbyggerne; bidra til å skape rom for glede, lek, mulighet til å lære seg å svømme og mer.

Utgangspunktet for prosjektet var en tanke om at det bygde miljø sitter med verdier og kvaliteter, som man står i fare for å miste hvis man river et det. Atmosfære og sjel, en identitet i nærmiljøet hvor innbyggerne sitter med historier og er knyttet til bygget. Så etter de analysene og registreringene jeg har gjort, har jeg blitt sikrere i min tese om at Leikanger Ungdomsskole sitter med kvaliteter som man mister hvis det blir revet. Det er mer interessant å se på hva det er som gjør skolen til det den er; å tolke den på en måte som kan skape ny arkitektur i dag. Som er en tilføyelse og kanskje en forsterkelse av den allerede eksisterende arkitekturen.

### *Prosess og metode*

Måten jeg angrep denne oppgaven på var å dra til Leikanger i tre dager. I løpet av disse dagene var målet å få pratet med Kjetil Rørstad Norvik som jeg hadde kontakt med i kommunen, rektor Ingunn-Marie Myren, samt elever og lærere ved skolen. Jeg ville innhente mest mulig informasjon om stedet og situasjonen, så vel som å få oppmålt og kartlagt bygningen.

Gjennom dette ønsket jeg å få et nytt inntrykk av hvordan fløyen er den dag i dag og hvilke ønsker som lå i brukerne av bygget. Slik ønsket jeg å innhente mest mulig informasjon som jeg kunne bearbeide da jeg kom tilbake til

Trondheim.

Videre arbeid i Trondheim gikk med til mye av dette; å bearbeide det jeg allerede hadde sett og kartlagt, så vel gikk det det ut på å innhente ny informasjon gjennom å lese ulike kilder. Derimot mesteparten av arbeidet gikk ut på å reflektere, analysere og så skrive rundt det jeg fant ut av, både på Leikanger og i Trondheim.

### *Metodekritikk*

#### *Oppmåling*

Deler av oppmålingen ble utført under ikke optimale forhold, det var storm de dagene jeg var der i januar og at jeg ikke hadde et par dager der, så målingene som ble gjort var hovedsakelig sikkerhetsmål av større del av bygningen. Dette kan ha ført til at det ble målt feil, og slik har fulgt med i videre tegningsgrunnlag.

#### *Tid*

Som nevnt hadde jeg kun et par dager på Leikanger i januar, og slik ble alt gjort veldig effektivt og raskt på stedet. Dette gjorde alt veldig overordnet og jeg skulle ha likt å ha bedre tid til og

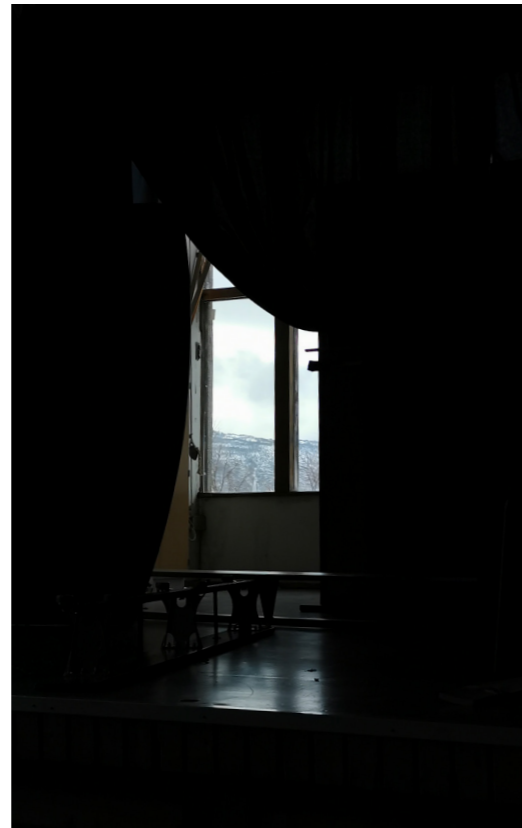
satt meg ned og tegne, samt fått et større og grundigere bildearkiv. Mitt kjennskap til bygget fra før av, da jeg gikk på håndballtrening, og hadde svømmeopplæring, her gjorde at mye av bygge fortsatt lå ferskt i minne og veide litt opp for den tiden jeg ikke fikk der. Det var tenkt at jeg skulle dra dit i mars, men da hele Norge stod stille lot dette seg ikke gjøre.

#### *Objektivitet*

Det er vanskelig å være objektiv i en oppgave som handler om en bygning man har et forhold til. Det kan ha preget meg i undersøkelser, verdivurderinger og andre aspekter ved dette prosjektet som krever at man kanskje skal være mer nøytral. Derimot, siden oppgaven

min er vinklet slik den er, og det at den emosjonelle verdien som ligger i bygget ikke bare finnes hos meg, men i alle jeg her snakket med og kjenner fra Leikanger, så kan dette være med på å styrke grunnen til å bevare bygningen. Dette siden en av de tingene som gjør den viktig nettopp er det forholdet innbyggerne har til den og den identiteten den har i bygda.

Det at jeg og har brukt bygget mye som barn gjør at jeg har en viss brukererfaring av bygget. Og sitter igjen med kunnskap om hvordan bygget er når det er i bruk.



## Etterord

I forordet til denne rapporten skrev jeg at den skulle dannet et grunnlag for videre prosjektering. Derfor kan jeg nå spørre meg selv; har jeg fått et tilstrekkelig grunnlag med informasjon som kan brukes videre i masteroppgaven?

I hele prosessen har jeg fokusert på å reflektere over bygningens verdier og det flyktige ordet essens, samt satt meg inn i dets historie. Jeg ønsket å fokusere en del på arkitekturen til bygget, da jeg følte at mange svar til mine spørsmål lå her. Spesielt siden fasadeendringen som er gjort på fløy A og B har vært med på å bidra til et helt annet uttrykk,

og spørsmålet rundt hvorfor det er blitt sånn og da hvordan man kunne ha gjort annerledes for at dette ikke skulle ha skjedd.

Å se på arkitekturen, arkitektens intensjoner og endringer over tid har bidratt til at jeg har fått en forståelse for, og nærmest eierskap til, bygningen. Kanskje spesielt i at jeg nå ser kvaliteter i bygget som man ikke ser umiddelbart. Derfor føler jeg at jeg har opparbeidet meg et grunnlag for hvordan jeg kan behandle bygningen med omhu og respekt, og slik er klar til å jobbe videre med oppgaven.

## Referanseliste

- Asplan Viak AS. (2009). *Tilstandsrapport Leikanger ungdomsskole symjehall, Leikanger Kommune* (Kulturdepartementets skjema for tilstandsrapport V-0869B). Asplan Viak AS
- Harlang, C. & Andersen, N.B. (Red.). (2013). *manual*. København: Det Kongelige Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering.
- Kartverket. (2020). Vannstands- og tidevannsinformasjon, Leikanger (Vestland). Hentet fra <https://www.kartverket.no/sehavniva/sehavniva-lokasjonside/?cityid=137537&city=Leikanger>

Norges geologiske undersøkelse. (u.å.) Kart, min kommune. Hentet fra <http://geo.ngu.no/kart/minkommune/>

NRK og Meteorologisk institutt. (2007-2020). Leikanger, Sogndal kommune. Hentet fra <https://www.yr.no/nb/historikk/graf/1-137925/Norge/Vestland/Sogndal/Leikanger?q=2019>

Nyberg, J. (1988) via. Mæland, R. B. (2019). Kulturfylke frå forfall til framsteg?. Hentet fra <https://www.sjf.no/kulturfylke-fraa-forfall-til-framsteg.6235219-329217.html>

SINTEF Byggforsk (2017). *Bygningsvern. Definisjoner, kulturminneverdier og råd om*

*bygningsspleie* (612.012.). Hentet fra [https://www.byggforsk.no/dokument/613/bygningsvern\\_definisjoner\\_kulturminneverdier\\_og\\_raad\\_om\\_bygningspleie](https://www.byggforsk.no/dokument/613/bygningsvern_definisjoner_kulturminneverdier_og_raad_om_bygningspleie)

SSB. (2020). KOSTRA nøkkeltall Leikanger - 1419 (Sogn og Fjordane) - Befolkningsprofil. Hentet fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/kostra/leikanger/befolkningsprofil>

Starheim, O. (2010). Ungdomsskolen i Leikanger. Hentet fra <https://www.allkunne.no/framside/fylkesleksikon-sogn-og-fjordane/skular/ungdomsskolen-i-leikanger/1910/78604/>

Thorsnæs, G. & Askheim, S. (22. januar 2020). Leikanger - tidligere kommune. I *Store norske leksikon*. Hentet fra [https://snl.no/Leikanger\\_-\\_tidligere\\_kommune](https://snl.no/Leikanger_-_tidligere_kommune)

Ulleberg, H. P. (2002). Skolebyggets arkitektur som ramme for sosialisering. Hentet fra <http://www.sv.ntnu.no/ped/hans.petter.ulleberg/Skoleanlegget.htm>

Utdanningsdirektorater. (2020). Oversikt - Leikanger ungdomsskule. Hentet fra <https://skoleporten.udir.no/oversikt/oversikt/grunnskole/leikanger-ungdomsskule>.

### *Bildeliste*

1. Sogn og Fjordane fylkeskommune. *Arealplan Leikanger*. Hentet fra <https://www.sfj.no/kommuneplan.337867.nn.html>

2. Asplan Viak AS. (2009). *Bilde fra guttegarderobe*. Hentet fra Tilstandsrapport, Leikanger ungdomsskule symjehall.

3. Asplan Viak AS. (2009). *Bilde av trapp fra jentegarderobe*. Hentet fra Tilstandsrapport, Leikanger ungdomsskule symjehall.

4. Promana A/S. (2020). *Munkegaard skole*. Hentet fra <https://www.promana.dk/arkiver/referencer/vangedevej-178-2870-dyssegaard>

5. Ofrim, A. S. (2008). *Munkegaard skole*. Hentet fra [https://en.wikipedia.org/wiki/Munkegaard\\_School](https://en.wikipedia.org/wiki/Munkegaard_School)

6. Vågsøy kommune. (2014). *Vågsøy ungdomsskole*. Hentet fra <http://docplayer.me/49838801-Vagsoy-kommune-vagsoy-ungdomsskole.html>

7. Larsen, M. A. L. (2013). *Vågsøy ungdomsskole*. Hentet fra <https://vagsoy.kommune.no/gode-eksamensresultat-ved-vagsoy-ungdomsskole.aspx>

Resterende bilder er egne.

### *Vedleggsliste*

1. *Tilstandsrapport Leikanger ungdomsskole symjehall, Leikanger Kommune*, Asplan Viak AS. (2009).

## TILPASSING

*Mulighetene i et eksisterende bygg og sted*

*Registreringsrapport  
av Vilde Reitan Forbregd  
veileder August Schmidt  
Master i arkitektur, NTNU 2020*